

Kraków, dn. 1 września 2023 r.

dr hab. Grażyna Piechota, prof. KAAF
Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej
Krakowska Akademia im. A. Frycza Modrzewskiego
ul. G. Herlinga Grudzińskiego 1
30-705 Kraków

Recenzja rozprawy doktorskiej mgra Mateusza Porady zatytułowanej „*Media społecznościowe w działalności Polskiej Policji w kontekście mediów tradycyjnych. Ich funkcjonowanie, znaczenie oraz rola w kształtowaniu wizerunku i promocji formacji*”.

Promotor: dr hab. Wojciech Pelczar, prof. UR i WSiIZ

Recenzja wykonana na zlecenie Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Komunikacji Społecznej i Mediach WSiIZ w Rzeszowie, z dnia 21 lipca 2023 roku, powierzającej mi obowiązki recenzenta.

1. Ocena doboru tematu rozprawy i problematyki badawczej

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska mgra Mateusza Porady dotyczy kluczowego w systemie demokratycznym procesu budowania zaufania społecznego do organów publicznych, poprzez działania informacyjno-komunikacyjne i wizerunkowe. Temat uznaję za aktualny i istotny z punktu widzenia analizy wpływu środków masowego przekazu, które w zmediatyzowanym społeczeństwie pełnią kluczową rolę w przekazywaniu informacji, kształtowaniu opinii publicznej oraz nadawaniu znaczeń symbolicznych w procesach komunikowania. Policja, pełniąca ważną rolę w strukturach władzy poprzez funkcje m.in. przestrzegania prawa, utrzymywania porządku publicznego, czy dbania o bezpieczeństwo obywateli jest postrzegana zarazem jako podmiot, którego działania stanowią egzemplifikację władzy. To powoduje w opinii publicznej utożsamianie

policji nie tylko z bezpieczeństwem i porządkiem publicznym, ale i z różnymi formami przymusu stosowanymi przez państwo wobec swoich obywateli. Z drugiej strony wydaje się, że policja jak żadna inna formacja w demokratycznym państwie prawa jest zależna od współpracy z obywatelami w celu skutecznego realizowania powierzonych zadań. Powiązanie zatem społecznej percepcji działań policji, wizerunku formacji oraz metod i narzędzi jego kształtowania z używaniem nowych technologii do świadomego budowania i utrzymywania więzi z obywatelami, należy uznać za istotny element funkcjonowania państwa demokratycznego i społeczeństwa obywatelskiego. Doktorant podjął się w swojej pracy analizy mediów społecznościowych w działalności Policji, zarazem pozycjonując je w kontekście mediów tradycyjnych. Takie ujęcie tematu przyjmuję jako interesujące i nowatorskie a także ważne z punktu widzenia rosnących zależności pomiędzy technologiami informacyjno-komunikacyjnymi (ICT) a procesami informowania (również dezinformowania) oraz komunikowania się ze społeczeństwem i jego grupami formalnymi i nieformalnymi. Wyznaczony tytułem pracy aspekt funkcjonowania mediów społecznościowych w kontekście mediów tradycyjnych jako narzędzia kreowania wizerunku i promocji policji, należy uznać za istotny także wobec zjawiska stronniczości medialnej. Fenomen stronniczości wpływa bowiem istotnie na kształtowanie opinii publicznej, traktując środki masowego przekazu nie tylko jako kanał transferu informacji, ale przede wszystkim narzędzie oddziaływania na opinię publiczną.

Problematyka zaproponowana przez Doktoranta w temacie (tytule) pracy nie została zrealizowana w samej pracy. Autor nie dokonał niezbędnych dla przebiegu pracy naukowej procesów konceptualizacji oraz operacjonalizacji projektu. W pracy brak jasno sformułowanego przedmiotu badań. Co więcej, poczynione ustalenia nie odpowiadają, zarówno tematowi (tytułowi), jak i wskazanym celom pracy. Te ostatnie Doktorant sformułował we wstępie, pisząc: „*Celem niniejszej pracy jest próba zobrazowania jak funkcjonują media społecznościowe w działalności krajowej Policji. Ponadto podjęto próbę stworzenia precyzyjnej definicji mediów społecznościowych w kontekście różnych ujęć słownikowych. Oprócz tego ukazana została relacja między mediami społecznościowymi a mediami masowymi jako jednymi z nowoczesnych narzędzi pracy Policji.*” Tak określony cel pracy nie został osiągnięty w sposób naukowy, tj. za pomocą dokonania pogłębionej kwerendy dotychczasowych ustaleń naukowych ujawniających stan badań nad analizowanym zagadnieniem oraz prawidłowo przeprowadzonej analizy empirycznej. Pracy przedłożonej jako rozprawa doktorska nie można zatem uznać za pracę naukową, co szczegółowo wyjaśniam dalej.

Reasumując:

1. tytuł rozprawy doktorskiej został sformułowany niejednoznacznie. Obejmuje bowiem dwa odmienne przedmioty analizy. Pierwszy, to rola, znaczenie i funkcjonowanie mediów społecznościowych w kształtowaniu wizerunku i promocji Policji. Drugi zaś, (będący pierwszym elementem tytułu pracy), to ustalenie w jakim kontekście wytworzonym przez media tradycyjne działają media społecznościowe, kształtując wizerunek Policji;
2. zarysowana tytułem rozprawy tematyka badawcza jest interesująca i ambitna, ale nie została zrealizowana w sposób zgodny ze standardami nauki o komunikacji społecznej i mediach;

2. Ocena układu pracy

Praca doktorska liczy 247 stron, złożona jest z 7 rozdziałów, wstępu (zakończenie umieszczono w rozdziale nr 7), załączników (1 i 2), streszczenia w językach: polskim i angielskim oraz bibliografii z wyszczególnioną netografią. Na tym etapie recenzji pojawia się istotna wątpliwość dotycząca logicznego podziału pracy na rozdziały. Jak wspomniałam wyżej, wstęp do rozprawy został wydzielony w spisie treści, natomiast zakończenie i odrębnie ujęte wnioski końcowe są zawarte w rozdziale 7. Rozdziały mają rozbieżne liczby stron, od 60 (rozdział 1), do zaledwie 4 stron (rozdział 7). Za zbędny w rozprawie uważam rozdział 2 (nadmieniam, że interesujący w treści), w którym Doktorant przedstawia działalność Policji, koncentrując się szczegółowo na aspektach historycznych oraz analizowaniu kompetencji poszczególnych służb wyodrębnionych w ramach formacji. Te kwestie nie mają istotnego znaczenia dla analizowanego tematu, wystarczającym byłoby zarysowanie zagadnienia we wstępie. W rozprawie zauważalny jest brak pogłębionej analizy polityki informacyjnej prowadzonej przez policję, ze wskazaniem na działania wizerunkowe oraz promujące samą formację (co przecież wynika wprost z tytułu rozprawy). W samym układzie pracy brak również pogłębionej analizy dotychczasowego stanu badań nad wizerunkiem policji. Autor, co prawda, w samej treści pracy odwołuje się wrywkowo do kilku prac (Sokołowski, Żabiński), jednak podejmując temat wizerunku i promocji policji powinien dokonać pogłębionej kwerendy dotychczasowych badań naukowych w tym zakresie. Nadto, biorąc pod uwagę temat pracy, w którym Doktorant przyjął ustalenie funkcjonowania, znaczenia i roli mediów społecznościowych w działalności policji w kontekście mediów tradycyjnych, należałoby oczekiwać teoretycznego ustalenia w jaki sposób i w oparciu o jakie zmienne ten kontekst zostanie wyznaczony. Kluczowym także byłoby wskazanie tychże mediów tradycyjnych i uzasadnienie ich doboru w sugerowanej analizie. W układzie pracy, który definiuje

spis treści oraz wstęp do rozprawy te kwestie zostały pominięte. Moje wątpliwości budzi również zaproponowany układ treści. W rozdziale nr 1, podrozdział nr 1.1. został zatytułowany: „Pojęcie mediów społecznościowych”, natomiast inne kryteria definiujące media społecznościowe stanowią kolejne podrozdziały tj. od 1.1.1 do 1.1.4. Taka struktura sugeruje, iż istota, rodzaje, cechy itd stanowią podkategorię samego pojęcia social media.

Reasumując, rozprawa doktorska została przygotowana wadliwie pod względem układu treści oraz doboru przedmiotu analizy teoretycznej, w tym analizy krytycznej, adekwatnych do tematu (tytułu) pracy.

3. Ocena teoretycznej części pracy

Praca doktorska zawiera dwa rozdziały (1 i 2), mające charakter teoretyczny. Wcześniej uznałam rozdział nr 2 za zbędny w pracy, zatem moja ocena zostanie skoncentrowana na rozdziale nr 1, kluczowym dla warstwy teoretycznej rozprawy. W tym rozdziale Doktorant analizuje wyłącznie media społecznościowe, pomijając pozostałe elementy tematu pracy. Jako podstawowe problemy rozdziału nr 1 identyfikuję:

1. marginalne uźródłowienie analizowanej tematyki - brak odwołań do prac istotnych i dotyczących problematyki teorii komunikowania i mediów społecznościowych, zagadnień wizerunku i promocji, w tym prac autorów zagranicznych. Ustalenia teoretyczne Doktorant buduje na podstawie zaledwie kilku pozycji naukowych, które następnie wielokrotnie cytuje na kolejnych stronach, nie konfrontując ustaleń z innymi źródłami. Zupełnie w rozprawie została pominięta literatura obca, nawet w tej części, która dostępna jest w j. polskim, że wymienię tylko takich autorów, jak M. Castells, D. McQuail, M. Maffesole, P. Levinson czy L.A. Lievrouw. Osoby trzecie nie są cytowane z odwołaniem do bezpośrednich źródeł, ale za innymi naukowcami (przykładowo: przypisy nr. 12, 14, 15, 34, 46, 49, 51, 212).
2. nieadekwatność treści z tytułami podrozdziałów. Jako przykład podaję podrozdział 1.1.3. o tytule „Cechy mediów społecznościowych”. Autor zamieszcza w nim rozważania dotyczące komunikacji tradycyjnej i interpersonalnej (prezentując skopiowane modele bez wyjaśnienia relacji pomiędzy nimi, nadto oba modele ujęte na rysunkach mają ten sam nr 4, co zapewne jest błędem pisarskim). Natomiast w całej pracy nie odnotowałam, aby jej Autor wykorzystywał termin „komunikacja zapośredniczona”, który jest pojęciem definiującym wirtualne akty komunikacyjne. W tym samym podrozdziale przedstawiono podział mediów

społecznościowych (rys. nr 5.) Te rozważania są kontynuowane (analiza cech mediów społecznościowych) także w kolejnym podrozdziale nr 1.1.4., zatytułowanym „Narzędzia mediów społecznościowych” (s. 26). Problem adekwatności treści do tytułów podrozdziałów ma charakter powtarzalny i dotyczy całego rozdziału;

3. w podrozdziale nr 1.1.1. „Istota mediów społecznościowych” Autor nie przytacza żadnej klasyfikacji wskazującej na faktyczną znajomość tejże istoty, która w literaturze jest identyfikowana poprzez wskazanie różnic pomiędzy mediami tradycyjnymi a społecznościowymi. W literaturze wciąż popularne są dwie klasyfikacje McQuaila oraz Manovicha. Do niepełnej klasyfikacji McQuaila (poprzez wskazanie kategorii korzyści) Autor odwołuje się w podrozdziale 1.1.2. „Rodzaje mediów społecznościowych” (s. 15-16), nie posługując się jednak ani pełną klasyfikacją ani pojęciami, które zostały przez McQuaila zaadoptowane jako wyróżniające istotę nowych mediów. Ten sam model korzyści ponownie przytoczono w innym podrozdziale (s. 50).
4. błędy: Instagram nie jest „najmłodszym medium ze spectrum dostępnych serwisów społecznościowych” (s. 32). Instagram powstał w 2010 roku, jego znaczenie wzrosło po przejęciu w 2012 roku przez Facebook. Po 2010 powstały chociażby takie popularne aplikacje jak Snapchat (2011 rok), czy TicTok (2016 rok). Na tej samej stronie (32) Doktorant dowodzi, że: „Instagram stanowi medium, w którym jedną z zasadniczych jego cech jest ludyczność”. To zdanie jest nieprawdziwe, z uwagi na to, że ludyczność (wg Denisa McQuaila), jest cechą wyróżniającą media społecznościowe w ogóle a nie konkretne serwisy.

Reasumując:

1. Rozważania teoretyczne są powierzchowne, wywód prowadzony jest w sposób chaotyczny i fragmentaryczny, co nie potwierdza umiejętności Doktoranta w realizacji badań metodą *desk research*;
2. Istotną słabością pracy jest dobór literatury, na podstawie której oparto rozważania teoretyczne. Dobór i sposób korzystania z literatury naukowej potwierdzają, że Autor nie posiada wystarczającej ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie nauk o komunikacji społecznej i mediach;

4. Ocena opisu procesu badawczego

Rozdział metodologiczny (nr 4) zatytułowany „Analiza prowadzonych badań” obejmuje 29 stron. Rozdział został podzielony na 8 podrozdziałów, w których Doktorant nie koncentruje się na procesie badawczym, który zrealizował. Dokonuje natomiast teoretycznego omówienia kategorii procesu badawczego. Tym samym rozdział poświęcony analizie prowadzonych badań nie wyjaśnia i nie uzasadnia przebiegu procesu badawczego, który został zrealizowany przez Autora rozprawy. Na str. 170 określono główny problem badawczy tj. „jakie miejsca zajmują social media w działalności Policji?”, a następnie wskazano szczegółowe problemy badawcze. Nie wyjaśniono relacji pomiędzy celem pracy (na stronie 167 cel określono cel odmiennie, niż we wstępie), a głównym problemem badawczym, który brzmi dokładnie, jak cel pracy określony na str. 167. W podrozdziale nr 4.2. Doktorant opisał hipotezy badawcze, wskazując jednak wyłącznie hipotezę główną, która brzmi: „Rozwój mediów społecznościowych i ich funkcjonowanie w działalności Policji podnoszą efektywność służby tej organizacji” (s. 173). Pomijając fakt, że wskazano hipotezę główną, co sugerowałoby i hipotezy szczegółowe (tych brak), to przyjęcie w hipotezie efektywności działań Policji stanowi wprowadzenie nowej kategorii badawczej, która nie wynika ani z tematu (tytułu) pracy, ani z zaproponowanych celów i wspomnianego wcześniej przedmiotu badań. W rozdziale metodologicznym nie określono precyzyjnie zasad doboru grupy badanej (nadmieniam że chodzi o 3 wywiady oraz 200 ankiet). Doktorant nie uzasadnił z jakiego powodu przeprowadził wywiady akurat z tymi trzema osobami (przesłanką do ich wyboru był wyłącznie fakt bycia emerytowanym policjantem) i jaki charakter miały te wywiady (eksperycki? pogłębiony? ustandaryzowany? etc.). Badanie ankietowe, biorąc pod uwagę liczbę użytkowników, którzy wypełnili kwestionariusz oraz formę jego dystrybucji, należałoby potraktować raczej jako sondaż internetowy. Powinna również zostać doprecyzowana metoda realizacji tego badania z wykorzystaniem internetu. Z opisu wnioskuję (s. 189), że zastosowano metodę „kuli śnieżnej” (*snowball sampling*). Ten fakt, w połączeniu z liczbą wywiadów, determinuje brak reprezentatywności badań. W podrozdziale 4.4.2. „Charakterystyka materiałów badawczych” Doktorant wskazał cztery tytuły publikacji policyjnych, które poddał analizie (brak opisu badania) a także wskazał w jakich mediach społecznościowych policja uruchomiła własne kanały (brak opisu badań).

W odniesieniu do doboru bibliografii, na podstawie której Autor rozprawy przygotował analizę prowadzonych badań, żadna z kilku przywołanych prac nie dotyczy realizacji badań medioznawczych.

Reasumując:

1. opis realizacji badań nie odpowiada standardom pracy naukowej;
2. Doktorant pominął fakt, opisując prowadzone badania, że realizował je także metodą *desk research* a nadto dokonał analizy treści dokumentów takich jak akty prawne (np. ustawa o Policji) oraz innych. Wyniki tych ustaleń ujął w rozdziałach od 1 do 3. Jak wynika z rozdziału metodologicznego, dokonano także analizy treści wewnętrznych publikacji policyjnych oraz zawartości prowadzonych kont w mediach społecznościowych (wskazane na str. 185), co pomięto w opisie badań;
3. przedstawiony rozdział metodologiczny nie potwierdza umiejętności Autora rozprawy do samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

5. Ocena formalna pracy

Ocena formalna pracy jest negatywna i wynika z poniższych najbardziej rażących w pracy niedociągnięć:

1. błędy literowe - w pracy jest wiele zdań, które Autor rozpoczyna od małej litery, pojawiają się także tzw. literówki, termin „polska policja” jest pisany zamiennie raz z dużych, następnie z małych liter (np. s. 216-217);
2. słaba jakość udostępnionych w pracy rysunków, niektóre są praktycznie nieczytelne (s. 11, s. 42, s. 154), albo tematycznie niepowiązane z pracą (tab. nr 7);
3. odwoływanie się do wniosków naukowców/badaczy/autorów, bez podawania źródła oraz wskazania o kogo chodzi (np. s. 52, s. 107);
4. bardzo skromne uźródłowanie pracy (62 pozycje bibliograficzne), co widoczne jest zwłaszcza w rozdziale nr 1, gdzie Autor prezentując trzon teoretyczny rozprawy odwołuje się do zaledwie kilku prac, nieistotnych z punktu widzenia teorii komunikowania i mediów społecznościowych;
5. przypisy są niestaranne, miejscami niepełne (np. brak pełnego źródła aktu prawnego dot. Policji - przypis nr 148 lub brak przypisu s. 63-64, s. 161);
6. język rozprawy jest publicystyczny, miejscami potoczny - przykłady: używanie w rozprawie pojęcia „krajowa Policja” (s. 6), oraz w opisie podrozdziałów w rozdziale nr 6. W ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji (t.j. Dz. U. 2023, poz. 171) nie ma mowy o policji krajowej. Przejawem języka potocznego są także określenia: „w naszym kraju” (s. 6), czy „mocno

widoczny staje się...” (s. 9). Doktorant nie posługuje się terminologią naukową właściwą nauce o komunikacji społecznej i mediach;

7. brak dyscypliny w prowadzeniu wywodu naukowego, co przejawia się w pozbawionych uzasadnienia wtrąceniach do pracy wątków, głównie o charakterze historycznym lub opisowym, np. powierzchownie opisana historia mediów społecznościowych (s. 29 i kolejne), czy historia środków masowego przekazu (s. 102 i kolejne) albo brak konsekwencji w pozycjonowaniu tematyki (zostało opisane wyżej, w ocenie części teoretycznej pracy).

6. Wnioski końcowe

Wnioski z badań przeprowadzonych przez Doktoranta zostały zawarte w rozdziałach nr 5 i nr 6. Sposób prezentacji badań nie odpowiada standardom naukowym. Doktorant nie odnosi się w podsumowaniu badań do celów pracy, przyjętej hipotezy ani przedmiotu badań identyfikowanego w pytaniach badawczych. Kontekst wyznaczony przez media tradycyjne został zaprezentowany w sposób niejasny, Autor rozprawy odnosi się do 4 informacji negatywnych opublikowanych w portalach internetowych i kolejnych 4 w wydzwieńku pozytywnym (w oby przypadkach nie ma uzasadnienia co do wyboru właśnie tych informacji, także w opisie badań nie uwzględniono źródeł publikacji, jako przedmiotu analizy). W rozprawie brak naukowo sformułowanych wniosków, które wprost odnosiłyby się do funkcjonowania, znaczenia i roli mediów społecznościowych w kształtowaniu wizerunku i promocji policji. Wcześniej uzasadniłam, że wyników badań nie można uznać za reprezentatywne. Co więcej, zadane w ankiecie pytania skoncentrowane były na uzyskaniu sondażowej wiedzy ogólnej związanej z użytkowaniem mediów przez badanych. Doktorant nie zgromadził informacji istotnych dla przedmiotu rozprawy doktorskiej (w samym kwestionariuszu wyłącznie 2 pytania spośród 17 dotyczyły policji). Brak konceptualizacji i operacjonalizacji procesu badawczego w istotny sposób wpłynął na prawidłowość zaplanowania a następnie realizacji badań, których wyniki w istocie nie korespondują nawet z tytułem pracy doktorskiej.

Zawarta w rozdziale nr 7 próba opisu prawidłowości wskazujących na miejsce mediów społecznościowych w działaniach policji jest bardziej zbiorem postulatów, które Doktorant także jako osoba zawodowo związana z formacją, uznaje za istotne, aniżeli naukowym efektem projektu.

Wskazane uwagi pozycjonują rozprawę wyłącznie jako publicystyczny opis i zarazem przyczynek do dyskusji na temat używania internetu, w tym i mediów społecznościowych, w obszarze kreowania wizerunku oraz promowania działań policji. W konsekwencji przedłożonej

rozprawy doktorskiej nie można uznać za oryginalne rozwiązanie problemu naukowego w oparciu o sposób przeprowadzenia oraz zreferowania badań.

7. Konkluzja

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska mgra Mateusza Porady nie spełnia ustawowych wymogów pracy doktorskiej, zgodnie z art. 187, ust. 1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U.2023.742 t.j.). Stwierdzam jednoznacznie, że w rozprawie Doktorant nie dowiódł posiadania wystarczającej ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach oraz kompetencji do samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Z tego powodu wnioskuję o niedopuszczenie mgr. Mateusza Porady do dalszego etapu przewodu doktorskiego.

Grażyna Piachota

Wpisz tekst tutaj